

בין הסימבולי לסמיוטי במחקריו של דן מירון

יוחאי אופנהיימר

צמד המושגים סימבולי וסמיוטי הופיע במחקריו של דן מירון לראשונה במסתו על שירת אסתר ראב ובמאמרו על יהודית הנדל.¹ מאז נקט אותם בהקשרים רבים ומגוונים, לרוב במפורש ולעיתים רק במובלע. מקומם המרכזי עשוי להבהיר הן את קנה המידה התיאורטי הרווח בחלק נכבד של מחקריו, והן את השינוי המשמעותי שחל במחשבת הספרות העברית בעשרים השנים האחרונות, שינוי שמירון נתן לו ביטוי מובהק.

את המושגים הללו, שצמחו בהקשר הפסיכואנליזה הלינגוויסטית של לאקאן, ניסחה בהרחבה ז'וליה קריסטבה בספרה המהפכה של הלשון הפואטית.² היא תיארה את הפניסה לשפה, רכישת המיומנות הלשונית והפנמת חוקי הלשון – תחביר, דקדוק וסמנטיקה, כהליך המתרחש במקביל להדחת דפוסי תקשורת קדם מילוליים של התינוק עם אימו. לטענתה, תקשורת קדם מילולית זו עומדת בסימן אנרגיות ודחפים פסיכו-פיזיים ראשוניים, שאי אפשר להעבירם במלואם למרחב הלשוני ועל כן הם נדחים ומודחקים. בהקשר זה הציעה קריסטבה את החלוקה בין הסימבולי, המציין את הלשון כמערכת סימנים מובנית בעלת חוקים ומשמעויות, לבין הסמיוטי, המייצג את הדחפים הממשיכים לרחוש מתחת לפני השטח התודעתיים בצורתם ההיולית, טולת הסדר, הכללים והמוגדרות.

לטענתה של קריסטבה, בטקסטים פואטיים הסימבולי והסמיוטי, שהוצעו כניגודים חד משמעיים, מופיעים תמיד במשולב, ואת שילובם המתוח הדגימה בספרה על השירה הצרפתית הסימבוליסטית שנכתבה במחצית השנייה של המאה התשע-עשרה. קריאתה מראה כיצד לשון השירה פורעת את הסדר הסימבולי שהלשון עצמה מציבה, ומאפשרת לסימנים מהמרחב הסמיוטי להתפרץ לתוך הסדר ולפעור בו ממד בלתי מוכר ובלתי לגיטימי – ללא צנזורה. השירה היא המקום שבו הסמיוטי מצליח להגיע לידי ייצוג גם אם איננו עולה בקנה אחד עם המרחב הסימבולי שהוא מחלחל אליו ומפצל.

1 דן מירון, "נהרות מאווישים: אסתר ראב ושירתה", האדם אינו אלא...: עיונים בשירה, תל אביב: זמורה ביתן, 1999, עמ' 259-307. פורסם לראשונה בדבר, בתאריכים 29/4/1994, 6/5/1994, 13/5/1994; דן מירון, "מן המוצק אל המומס", הכוח החלש: עיונים בסיפורת של יהודית הנדל, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2002, עמ' 47-66. פורסם לראשונה במערב (ספרות, אמנות), בתאריכים 30/7/1993, 6/8/1993.

2 Julia Kristeva, *Revolution in Poetic Language*, New York, NY: Columbia University Press, 1984

לפי המושגים הללו אפשר לחלק את מחקריו של מירון בספרות העברית לשתי קבוצות. באחת, מחקרים שביקש לאתר באמצעותם את הסדר הסימבולי בכתיבתם של סופרים מרכזיים, ולהבליט את הקשר שבין שני רבדיו – הנפשי והאסתטי. בהקשר זה אזכיר את ספרו הפרידה מן האני העני, שקישר בין שלבי התגבשותו של האני הדובר בשירת ביאליק לבין התגבשות הפואטיקה הספרותית שלו. הקישור הזה מבוסס על ההנחה כי "האני הוא הזהות העצמית המודעת של המשורר שמקרינה עצמה אל השיר ומארגנת בו את חלקיה השונים, את זמניה ואת עמידתה כלפי עצמה וכלפי העולם".³ עיקרון זה הנחה רבים ממחקריו, שהתחקו אחר ההקבלה בין התגבשות האישיות השירית לבין ההתגבשות הפואטית, בהדגשת אחדותה של המערכת האידיאית-פואטית. למשל, על שיריו של דורי מנור טען מירון כי הזהות ההומוארוטית היא גם מודל פואטי שמסביר את הקשרים בין התכנים, הצורות, הסגנון והמוזיקה של השירים. לטעמו, מנור "העמיד מערכת תמאטית-פואטית הדוקה, מתואמת בכל חלקיה, מצרפת עולם, תמה, תבניות שיר, רטוריקה, סגנון ופרוזודיה תואמים ומתחייבים אלה מאלה".⁴ ההנחה הפרשנית על ארגון אחדותי ושיטתי של מכלול הנדבכים הללו עודדה את מירון לחפש ביצירות סדר רב מישורי שיוכל להכפיף אליו כל תופעה טקסטואלית, ללא יוצא מהכלל.

בקבוצה האחת של מחקריו, כאמור, ניסיונותיו של מירון להתחקות אחר גילומי הסדר הסימבולי, ובקבוצה האחרת עוקב מירון אחר הסמינטי. להקשבתו של מירון לנוכחות הסמינטי בספרות העברית שני היבטים, מגדרי ואסתטי. אתחיל בהיבט המגדרי. מירון מקבל את ההנחה כי לכתיבתן של משוררות וסופרות ייחוד מאפיין. את שירתה של אסתר ראב ואת הפרוזה של הנדל הוא מכנה "כתיבה נשית",⁵ ובתיאורו אף מציין את המונח הצרפתי "écriture feminine".⁶ על משוררות ומספרות מרכזיות כמו רביקוביץ, וולך וכהנא-כרמון כותב מירון כי יצירתן מתאפיינת בפריצת הסדר הסימבולי הפסיכולוגי, החברתי והלשוני של התרבות והספרות הישראלית, באמצעות הפניית תשומת הלב לשכבות תודעה או תת-תודעה שאותו הסדר הדחיק, כמו רגישויות והתנסויות נשיות ייחודיות בתחום הארוטי או בתחומים אחרים.⁷ דיוניו על המתח בין הסמינטי לסימבולי מופיעים בעיקר במחקרים שהקדיש ליצירות (כמו אסתר ראב ויהודית הנדל שהזכרתי לעיל וכמו רחל חלפי ונורית זרחי, בתקופה מאוחרת יותר). אך לא הכתיבה הפמיניסטית החברתית-פסיכולוגיסטית, אותה כתיבה ששילבה מחאה חברתית נגד תרבות פטריארכלית הכופה על הנשיות דימוי עצמי ותפקיד חברתי מוגבל ומגביל – לא הכתיבה

3 דן מירון, הפרידה מן האני העני: מהלך בהתפתחות שירתו המוקדמת של חיים נחמן ביאליק, 1891–1901, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1986, עמ' 403.

4 דן מירון, "הפרח הנעדר מן הזרים: על שירתו של דורי מנור", דורי מנור, אמצע הבשר: שירים 1991–2011, ירושלים: ביאליק, 2011, עמ' 292.

5 מירון, "נהרות מאושים", הערה 1 לעיל, עמ' 307.

6 דן מירון, הכוח החלש: עיונים בטיפורת של יהודית הנדל, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2002, עמ' 11.

7 דן מירון, "לעוף מציאות, ללוש חושך, לברוא קול – על שירתה של רחל חלפי", רחל חלפי, מקלעת השמש, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2005, עמ' 457.

הזאת העסיקה את מירון. מירון נמנע מלהציב את כתיבתו במרחב השיח הפמיניסטי גם בשעה שאימץ את ההנחה בדבר זיקה בין כתיבה נשית לבין נוכחות בולטת של הסמיוטי בכתיבתו. ולכן, למרות טענתו כי הרצף הסמיוטי חדר לשירה העברית בכתיבתו של המשוררות הראשונות של שנות העשרים,⁸ הוא גם ייחד מחקר להופעת המקטעים ה"אנגויים", האפיפאניים בכתיב גנסי,⁹ וכתב בהרחבה על הופעת הרצף הסמיוטי באחד משיריו המוקדמים של אורי צבי גרינברג.¹⁰ הטיעון הקושר בין הסמיוטי לבין המגדרי נשאר, אם כן, בשוליים. הוא בעצמו ביקש להמעיט בחשיבותו.

ערעור הסדר הסימבולי לא ריתק את מירון בשל הביקורת החברתית-מגדרית שטמונה בו, ולא בשל פרספקטיבת השוליות שהוא מציג. גם ביטויים של תהליכים נפשיים ראשוניים (במובן הפרוידיאני של המושג) נותרו מחוץ לתחום העיסוק המרכזי שלו, וגם הניסיון לדווח על מצבים פסיכויים המלווים בפירוק השפה התקנית. עניינו של מירון בסמיוטי הוא אם כן אסתטי ותרבותי בעיקרו. הוא קשור לדימוי העצמי של האני הדובר בשירה העברית, העובר "התנזלות", ומאבד את קווי המתאר החדים שלו, את לכידותו, עוצמתו ונוכחותו ואת ההבחנה בין מרכזי לשולי, ומפוצל לסובייקטים שונים ומרובים, דבר המסכל את אפשרות הדיבור על אני יציב ומוגדר (כמו בשירת רחל חלפי). בולטת העובדה כי מירון נשמר משימוש תכוף ומפורש במערך המושגים הפסיכו-לינגוויסטי שבאמצעותו נהגו לתאר את ערעור האני. הוא מעדיף לדבר על נקודות החיכוך בין הסדר הסימבולי לבין הסמיוטי לא במונחים של מלנכוליה ודיכאון כמו שעשתה קריסטבה,¹¹ אלא כייצוג של "ספקנות אפיסטמולוגית", כמו בשירת חלפי, או כמרד "מטאפיזי", כמו בשירת זרחי.¹² כפי שזוהר מלערב את השיח המחקרי שלו בז'רגון הפמיניסטי, כך נשמר מירון באופן עקבי מגלישה לדיון הפסיכואנליטי והבלשני.

מירון ניסח את עקרונותיו האסתטיים של הטקסט הסמיוטי. הם מבוססים על פירוק תבניות מחשבה ניגודיות בעלות מבנה הייררכי, ועל פיתוח תבניות חילופיות השרויות בזרימה ובהשתנות מתמדת.¹³ מירון, שהפליא בשנות השמונים לסרטט את מורכבות המבנה הסימפוני של שירי כוכבים בחוק,¹⁴ הבחין בשנות התשעים כי ברומן

8 דן מירון, אמהות מייסדות, אהיות חורגות: על ראשית שירת הנשים בעברית, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1991, עמ' 326.

9 דן מירון, חחים באפו של הנצח: יצירתו של אורי ניסן גנסי. חמישה מחזורי עיונים, ירושלים: ביאליק, 1997, עמ' 505-585.

10 דן מירון, "אימה כמו רקמה": אימה גדולה וירח' כטקסט מכונן בשירת אורי צבי גרינברג, אות 2 (2012), עמ' 119.

11 ז'וליה קריסטבה, שמש שחורה: דיכאון ומלנכוליה, מצרפתית: קרן שמש, תל אביב: רסלינג, 2006.

12 דן מירון, "אי הנחת של יצורים מכונפים: על שירתה של נורית זרחי", נורית זרחי, עצמות ועננים: מבחר שירים, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2010, עמ' 191. את זרחי מירון אף הציב ברצף של משוררות שכיוונו את "כלי הקליטה שלהן אל השדר המגיע כאילו מעבר לעולם ומעבר לחיים" (עמ' 282).

13 מירון, הערה 7 לעיל, עמ' 463.

14 דן מירון, מפרט אל עיקר: מיבנה, ז'אנר והגות בשירתו של נתן אלתרמן, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"א.

החמסין האחרון של הנדל נטולה המציאות – המפורטת לרבידה: החברתי-הלאומי והפסיכולוגי-האישי – כל מרכז, וכי היא מיוצגת באמצעות מערבולת של רסיסי התנסות בלתי קוהרנטיים, המתרחקים זה מזה בתנועה בלתי נשלטת.¹⁵ לטענתו, הנדל מוותרת על דגמים של סדר כולל, המעניק למציאות פשר על פי דגם תרבותי זה או אחר, ונצמדת לרצף של פרטים קטנים השרויים בתזוזה מתמדת.¹⁶ בכך, הוא טוען, היא מערערת את מה שתרבותנו הורגלה לראות כחשוב וכמוצק, וחושפת בתוכו נזילות וחידתיות, סיבוך וערפל, רפיפות ואי-התקשרות.¹⁷ במקום להסתמך על קו עלילתי ברור ועל התפתחות פסיכולוגית מוגדרת, מסתמך הטקסט הסמיטי שלה על מאות פרטים מטונימיים כמו-אקראיים, על דיאלוגים קטועים ועל חזרות.¹⁸

גם בברירת החומרים הנכנסים לטקסט מדגיש מירון את עמדת הפתיחות הלא-בררנית, למשל של חלפי, ומציין את הנכונות להכניס ליחידה השירית לא רק את ה"גביש" אלא גם את ה"חול" או ה"בוץ" שהוא מצוי בתוכו. השיר, לפיכך, אינו עוסק בזיקוק ובהסרת המיותר אלא בגילוי הערך הפנימי של מה שנראה כמיותר, ובביטול החיץ שבין המטוהר למזוהם.¹⁹ עמדה זו של פתיחות, המערערת על תיחומים והייררכיות, ניכרת גם בנטייתה של חלפי להקדיש תשומת לב שווה למה שעלול להיראות מרכזי או צדדי. מירון מציין כי המשוררת מאמנת את עצמה, למשל, לקלוט שיחות בטלות של בית קפה בעודה מתאמצת לכתוב שיר, ובסופו של דבר משלבת את הפטפוט בשיר עצמו.

אל הדיון האסתטי הקשור למושג הסמיטי מתלווה אצל מירון גם אופק רחב יותר, היסטוריוגרפי, המבקש למקם את מופעיו של הסמיטי בסיפורת ובשירה העברית המודרנית. הפואטיקה הסמיוטית המנוסחת בדיוניו על הסיפורת של הנדל היא נקודת מוצא להבחנות הנוגעות למעבר בין הישן לחדש בסיפורת הישראלית. בדיונו בספרה של הנדל הכוח האחר מירון אף מכנה את החדש "פוסטמודרני",²⁰ ומנגיד את כתיבתה לא רק לזו של בני דורה, דור הפלמ"ח, אלא אף לכתיבתם של בני דור המדינה בשנות השישים. את המפנה לכיוון הפוסטמודרני מאתר מירון כבר בספרה החצר של מומו הגדולה,²¹ וטוען כי חדשנותו הרדיקלית עיכבה את התקבלותו. התמורה שהוא מוצא ברומן זה כפולה: מן הצד האחד, הרומן מוותר על ארגונו של יחסים בין הדמויות באמצעות מערך מוסבר וברור של ניגודים מוגדרים (מערך כזה קיים ברומן הראשון של הנדל החוב המדרגות, משנת 1955). ויתור זה כרוך בשינוי המנגנון ההכרתי, קולט המציאות, ובעדכון המנגנון הנרטיבי:

היא יצרה כאן מערכת סיפורית מהפכנית שכוונתה הייתה להרוס את הסדר המערכתי

15 מירון, הערה 6 לעיל, עמ' 79.

16 שם, עמ' 66.

17 שם, עמ' 57.

18 שם.

19 מירון, הערה 7 לעיל, עמ' 465.

20 מירון, הערה 6 לעיל, עמ' 131.

21 יהודית הנדל, החצר של מומו הגדולה, תל אביב: עם עובד, 1969.

הדיאלקטי ולחשוף במציאות — כמעט אותה מציאות שעליה כתבה קודם לכן — סיבוך וערפל, רפיפות ואי־התקשרות, חידתיות ובלבול, פתיחות וחוסר קביעות. היא לא החליפה "השקפת עולם" [...] אבל היא הצליחה לעקור מתוכה — מתוך כורח יצירתי פנימי, שעקירתו קשה לאין ערוך יותר מהחלפת השקפת עולם — את כלל המנגנון ההכרתי, קולט המציאות ובעקבותיו את כלל המנגנון הנרטיבי ההופך את קליטת המציאות לתהליך של סיפר אומנותי.²²

מן הצד האחר, לפי מירון, מתבטאת התמורה בעיצוב רציונל מוסרי ואסתטי של כתיבה המציעה את השולי, את החלש ואת המשני כנקודת מוצא לראיית המציאות. מירון שם לב לכך שיצירתה של הנדל ביטאה תביעה מתעצמת להכרה בניסיונו של האחר ובתוקף הרוחני של תביעותיו, דווקא משום שמקורן בצד, בפריפריה.²³ התמורה הכפולה הזו משקפת כיווני מחשבה משלימים בתוך החשיבה הפוסט־מודרנית: כיוון שאפשר להגדירו כאפיסטמי (בהשפעת דרידה) וכיוון בעל אופי אתי־פוליטי (בהשפעת ג'יימסון ותאוריות פוסט־קולוניאליות). בהקשר זה טען מירון כי התמורה "אופיינית לכלל הסיפורת הישראלית במעברה מחלקה ה'ישן' לחלקה ה'חדש'",²⁴ וכי הערעור על מרכזיות המרכז הוא "הנושא העומד במרכז הוויכוח התרבותי של ימינו".²⁵ רק מאוחר יותר תיאר את הוויכוח הזה, מתוך מודעות גוברת לאופיו האתני־תרבותי:

בכל אחת מן המסגרות המזוהות עם הספרויות הלאומיות הגדולות והקטנות רחש מתחת לפני השטח עולם של אפשרויות תרבותיות־לשוניות־ספרותיות מודחקות ומודרות מטעמי הבדלים אתניים, מגדריים ופוליטיים. עולם זה התפרץ אל פני השטח של התרבות המערבית בחמישים השנים האחרונות והוא מציף אותה בקצב מואץ והולך. הספרויות הלאומיות ה"גדולות" נאלצות להסתגל לעוצמת המבע של סופרים שאינם בני התרבות שהולידה כל אחת מהן, ושלשון אימם אינה הלשון שבה הם יוצרים, או שהם אינם בני הקבוצה האתנית שהעמידה מקרבה את העילית הספרותית השלטת. [...] המבע החדש הזה, שכמעט אף פעם איננו נובע מעולם "מקורי" אזוטרי טהור אלא הוא יליד תחומי ביניים, שבהם עוצבו ה"זרים" המודרים על ידי הכוח והסמכות של התרבות הדומיננטית אך גם מרדו בה והחדירו לתוכה את הדי התרבות המדוכאה של קבוצתם, הולך ומתקבל כמבע אופייני ומרכזי בספרות של העידן הנוכחי.²⁶

מירון סימן בבירור את המאבק סביב סמכותו של המרכז, כלומר סביב סמכותו של הסדר הסימבולי הספרותי הקיים, והראה שהכוחות המאתגרים את מרכזיותו בוקעים מהשוליים

22 מירון, הערה 6 לעיל, עמ' 57.

23 שם, עמ' 131.

24 שם, עמ' 57.

25 שם, עמ' 131.

26 דן מירון, הרפיה לצורך נגיעה: לקראת חשיבה חדשה על ספרויות היהודים, תל אביב: עם עובד, 2005, עמ' 163–164.

לאחר שרחשו, כמו העוצמות של הסמיוטי, מתחת לפני השטח. עם זאת, כפי שדאג שלא לחרוג מהשיח התרבותי-ספרותי אל השיח הפמיניסטי או אל השיח הפסיכואנליטי, נשמר מירון גם מן השיח האתני או הפוסט-קולוניאלי. מירון אומנם מסמן את נוכחותה של הכתיבה מהשוליים ואת נחיצותו של שיח שיעסוק ביחסי השוליים והמרכז ביתר הרחבה, ואף מבהיר שהמרכז – שהוא היה בין מנסחיו הספרותיים המובהקים – מצוי בעמדת מגננה, אך הוא עצמו טרם בחן את אזורי השוליים המערערים על מרכז זה, ואולי מכוננים מרכז חדש.

השלב האחרון בהתפתחות הזיקה בין הסימבולי לסמיוטי במחשבתו של מירון עומד בסימן תרגום המונחים האלה להיסטוריוגרפיה חדשה, כלומר בניסיון להתאים את כלי המחקר לקליטת מופעיו השונים של הסמיוטי. מן הראוי להקדים ולהזכיר את הדיון ההיסטוריוגרפי שלו בספרו בודדים במועדם,²⁷ שעקב אחר המעבר משירת ביאליק לשירתם של ממשכיו. בעקבות יורי טיניאנוב,²⁸ ניסח מירון את הרעיון שהמעבר מדור אחד למשנהו מתקיים באמצעות מהלכים של פארודיזציה, כלומר המשורר הבן מייצג עמדה פארודית ביחס לנורמות ספרותיות מרכזיות של המשורר האב, ובכך הוא משתחרר מן הנורמות הדוריות המיושנות ומציע חדשות. עשרים שנים לאחר מכן, במסה הרפיה לצורך נגיעה, בוחן מירון מחדש את עקרון ההתפתחות הספרותית ומזהה שתי גישות היסטוריוגרפיות מנוגדות. את הגישה האחת ייחס למי שהתמקדו בחקר הספרות הקנונית ועסקו בשאלות של המשכיות וחלוקה לתקופות או לדורות ספרותיים, בהנחה כי המעבר מהישן לחדש הוא מהלך לינארי-סיבתי.²⁹ מירון תיאר כאן במובלע את שיטתו שלו בבודדים במועדם. הגישה האחרת מאפיינת, לדעתו, חוקרים שהתעניינו בזיקות בין מבעים ספרותיים בו-זמניים, הנבדלים לא בקטגוריות של ישן-חדש אלא בנקודת המוצא האידאית-חוויתית-תרבותית שלהם, שהיא מרחבית: מרכז לעומת שוליים. ההיסטוריוגרפיה המרחבית שמירון הציע מתארת את המגוון הקיים זה לצד זה באופן בו-זמני, שאיננו הייררכי בהכרח. כלומר, לפיה, את המצאי הספרותי אין לתאר בהכרח באמצעות דגמים אבולוציוניים אדיפאליים ישירים או עקיפים (כמו בתאוריית חרדת ההשפעה של הרולד בלום),³⁰ שהרי אפשר להציע גם דגמים אנטי-אדיפאליים, כאלו המקיימים מגע המדומה ליחסי אחאות ותמיכה הדדית ולא לתחרות על בכורה.³¹ טענתו היא כי "מודלים של אחאות לא יאפשרו לתיאוריה להציג לפנינו סדר סימבולי של תרבות וספרות היררכיות; אבל הם יסייעו בהבלטת הרצף הסמיוטי של התרבות והספרות".³² ציטוט זה לקוח מדיונו של מירון ביחסים בין הספרות

27 דן מירון, בודדים במועדם: לדיוקנה של הרפובליקה הספרותית העברית בתחילת המאה העשרים, תל אביב: עם עובד, 1987.

28 Jurij Tynjanov, "On Literary Evolution", L. Matejka and K. Promorska (eds.), *Readings in Russian Poetics – Formalist and Structuralist Views*, Ann Arbor: University of Michigan Slavic Contributions, 1978, pp. 66–78

29 מירון, הערה 26 לעיל, עמ' 69.

30 הרולד בלום, חרדת ההשפעה, מאנגלית: עופר שור, תל אביב: רסלינג, 2008.

31 Julles Deleuze and Felix Guattari, *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*, New York: Viking Press, 1977

32 מירון, הערה 26 לעיל, עמ' 166.

העברית לספרות היידית, שבו הוא מנסה להמשיג מערך יחסים שאינו מושתת על עימות והדרה יוצרי היירכיה אלא על מגעים מגוונים וחלקיים, העשויים גם להיות משלימים ומפריים. המודל ההיסטוריוגרפי הזה טרם זכה למימוש מחקרי מפורט, הגם שזכה כבר לבחינה תאורטית ראשונית במסה פורצת דרך זו.

לאחרונה ביקש מירון להסביר את הופעתו המחודשת של החרוז בשירת דורי מנור, ולעמוד על תפקידה העכשווי של ההיאחזות במסורת שירת סימבוליסטית מהמאה התשע-עשרה, מסורת שמרבית כלליה עומדים בניגוד לפואטיקה המודרניסטית.³³ כדי להתמודד עם שאלה זו ניסח מירון את עקרונות ההיסטוריוגרפיה הפוסטמודרנית. בניגוד להיסטוריוגרפיה המסמנת קו התקדמות יחיד והגמוני מנורמות שהתיישנו ואיבדו את ערכן לנורמות חדשות, אופנתיות, עומד הדיון ב"שדה הספרותי" (מונח שטבע ז'אן בודריאר) כמרחב המכיל בו-זמנית שלל אופציות ז'אנריות, סגנוניות, תמאטיות, תרבותיות ופוליטיות.³⁴ לפיכך, במקום לאתר קו הגמוני של התפתחות ספרותית אפשר לדבר על מפה ספרותית: קווים שכיווניהם שונים, שחלקם מקבילים זה לזה וחלקם חוצים זה את זה. מירון מציע את דימוי הנוף שיש בו הרים ובקעות וערוצים רבים חורצים אותו לאורך ולרוחב, ואת מגוון הגורמים הפעילים בשדה הספרותי (למשל החרוז) הוא מדמה למי המשקעים, שאינם זורמים בערוצים הגדולים אלא בוקעים ממקור בלתי צפוי ומוצאים את דרכם דווקא לערוצים המשניים בגודלם. הלא-צפוי הזה הוא הסמיוטי, המינורי, השולי. ההיסטוריוגרפיה המקדישה לו את תשומת הלב הראויה לו וממקמת אותו בין אפשרויות שונות ואף מהופכות היא חידוש מהפכני בנוף מחשבת הספרות העברית.

המעבר ממחקריו המוקדמים של מירון למחקריו המאוחרים גם הוא איננו קווי, חד כיווני, ואין הוא מיתר את ההיסטוריוגרפיה המוקדמת. מעבר זה פירושו התרחבות, התגמשות ופתיחות גוברת לשדה הספרותי המפוצל והמגוון. המאוחר עשוי לחזור על המוקדם, כפי שנראה בדמיון שבין מחקר שירתו של מנור מ-2011 למחקר שירתו של ביאליק מ-1986: שניהם שואפים להבהיר את הסדר הספרותי הסימבולי שמתבטא באחדות התוכן והסגנון, שניהם עוסקים בשלבי התגבשות האני ושניהם מסרטטים מהלך של הבקעת "פרפר מן התולעת".³⁵ דומים לכך גם מחקריו מהשנים האחרונות בשירתם של אגי משעול, מירון איזקסון ויונדב קפלון.³⁶ עם זאת, לעיתים מפנה מירון את האנרגיה המחקרית שלו דווקא להופעת הסמיוטי בערוצים הפחות מרכזיים, ללא-צפוי, למה שנותר בשולי המערכת הספרותית בגלל אופיו הרדיקלי: כתיבהם של יהודית הנדל, חלפי, זרחי, וכן הקטעים ה"אנגוגיים" ביצירתו של גנסיין. כאן מצטיירת מפת הספרות העברית מעט אחרת.

33 מירון, הערה 4 לעיל, עמ' 329.

34 שם, עמ' 330.

35 שם; מירון, הערה 3 לעיל.

36 דן מירון, "הסיבילה הקומית: על שירת אגי משעול", אגי משעול, מבחר וחדשים, ירושלים: ביאליק, 2003; דן מירון, "שירת הדיסוננס המטאפיסי: על שירת יונדב קפלון", כרמל, 11 (2005), עמ' 92-116; דן מירון, "השיר האחר – על שירתו של מירון ח. איזקסון", מירון ח. איזקסון, מבחר ושירים חדשים, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2007, עמ' 291-362.